

Europese
Commissie

Een nieuwe start voor de sociale dialoog

Sociaal Europa

Een nieuwe start voor de sociale dialoog

Europese Commissie

Directoraat-generaal Werkgelegenheid, Sociale Zaken en Inclusie

Afdeling A2

Manuscript voltooid in augustus 2016

Noch de Europese Commissie, noch enige persoon die optreedt in naam van de Commissie kan verantwoordelijk worden gesteld voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de gegevens in deze publicatie.

De koppelingen in deze publicatie waren correct op het moment dat het manuscript werd voltooid.

© Omslagfoto: Europese Unie

Voor elk gebruik of elke reproductie die niet valt onder het auteursrecht van de Europese Unie, dient rechtstreeks van de auteursrechthouder(s) toestemming te worden verkregen.

***Europe Direct helpt u antwoord te vinden op uw vragen
over de Europese Unie.***

Gratis nummer (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) De informatie wordt gratis verstrekt en bellen is doorgaans gratis, maar sommige operatoren, telefooncellen of hotels kunnen kosten aanrekenen.

Meer gegevens over de Europese Unie vindt u op internet via de Europaserver (<http://europa.eu>).

Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2016

ISBN 978-92-79-60880-3 - doi:10.2767/060355 (print)

ISBN 978-92-79-60830-8 - doi:10.2767/618089 (PDF)

© Europese Unie, 2016

Overneming met bronvermelding toegestaan.

Printed in Belgium

GEDRUKT OP ELEMENTAIR CHLOORVRIJ GEBLEEKT PAPIER (ECF)

Inzicht in de Europese sociale dialoog

Sociale dialoog verwijst naar de besprekingen, raadplegingen, onderhandelingen en gemeenschappelijke acties die regelmatig plaatsvinden tussen sociale partners zoals werkgevers en vakbonden. De sociale dialoog beslaat een scala aan sociale en aan werk gerelateerde onderwerpen waarbij soms overheidsinstanties zijn betrokken. De sociale dialoog werd in 1985 in Hertoginnedal op EU-niveau gelanceerd door Delors, de toenmalige voorzitter van de Europese Commissie.

Het ontwikkelen en onderhouden van de sociale dialoog is een essentieel onderdeel van het Europees sociaal model, omdat het een cruciale rol speelt in het stimuleren van concurrentievermogen en rechtvaardigheid en het verhogen van economische welvaart en sociaal welzijn. De Europese sociale dialoog is een aanvulling op de sociale dialoog op nationaal niveau.

DIALOOG- NIVEAUS

BEDRIJFSTAKOVERKOEPELEND

Voor de economie als geheel

SECTORIEEL

Voor werknemers en werkgevers in meer dan 40 specifieke sectoren van de economie

DIALOOG- SOORTEN

BIPARTIET

Dialogo tussen Europese werkgevers- en werknemersorganisaties

TRIPARTIET

Interactie tussen werkgeversorganisaties, vakbonden en EU-instellingen (Europese Commissie, Europese Raad, Raad van de Europese Unie)

DIALOOG- ACTIES

AUTONOOM

Alle soorten gemeenschappelijke activiteiten die aansluiten op de werkprogramma's van de sociale partners

GEBASEERD OP HET VERDRAG

Raadplegingen en eventuele onderhandelingen over overeenkomsten op het gebied van sociaal beleid (artikel 153-155 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU))

Wie zijn de Europese sociale partners?

BEDRIJFSTAKOVERKOEPELENDE SOCIALE PARTNERS

Bij de bedrijfstakoverkoepelende sociale dialoog zijn organisaties betrokken die werknemers en werkgevers uit zowel de particuliere als overheidssector, kleine en middelgrote ondernemingen (mkb/kmo) en kaderpersoneel vertegenwoordigen.

Algemene bedrijfstakoverkoepelende organisaties:

- BUSINESSEUROPE
- Europees Centrum van gemeenschapsbedrijven (CEEP)
- Europees Verbond van Vakverenigingen (EVV)

Bedrijfstakoverkoepelende organisaties die bepaalde categorieën werknemers of ondernemingen vertegenwoordigen:

- Europese Unie van het ambacht en van het midden- en kleinbedrijf (UEAPME)
- Eurocadres
- Europese Confederatie van kaderpersoneel (CEC)

Specifieke organisaties

- Eurochambres

SECTORIËLE SOCIALE PARTNERS

Ongeveer tachtig Europese organisaties uit specifieke economische sectoren nemen deel aan de sociale dialoog in hun respectievelijke sector.

Representativiteit

Om als partner in de Europese sociale dialoog te worden erkend moet een organisatie op EU-niveau zijn georganiseerd en in staat zijn deel te nemen aan zowel raadplegingen als onderhandelingen over overeenkomsten. Organisaties moeten **representatief** zijn voor verschillende EU-lidstaten en hun nationale leden moeten in hun eigen land worden erkend als sociaal partner.

Representatieve belangenorganisaties in de betekenis van artikel 154-155 van het VWEU moeten:

- bedrijfstakoverkoepelend zijn of gerelateerd zijn aan specifieke sectoren of categorieën en georganiseerd zijn op Europees niveau;
- bestaan uit organisaties die zelf een integraal en erkend onderdeel uitmaken van de structuren waarin sociale partners in de lidstaten samenwerken, ze moeten het vermogen hebben om over overeenkomsten te onderhandelen en representatief zijn voor verschillende lidstaten, en
- over toereikende structuren beschikken om te garanderen dat hun deelname in het raadplegingsproces doeltreffend is.⁽¹⁾

Eurofound, het EU-agentschap dat verantwoordelijk is voor het voeren van onderzoek naar levens- en arbeidsomstandigheden, heeft sinds 2006 meer dan 40 onderzoeken uitgevoerd naar representativiteit. Eurofound verschaft de Commissie de bewijsstukken die nodig zijn om de representativiteit van de Europese sociale partners te beoordelen.

(1) COM Besluit 98/500/EG, 20 mei 1998.

Dialogoortien

De Europese Unie stimuleert de sociale dialoog. Als werkgevers- en werknemersorganisaties op Europees niveau hebben besloten dat ze een officieel dialoogproces gaan beginnen, biedt de Commissie het kader om dat mogelijk te maken. Dit kader omvat onder meer het bedrijfsoverkoepelend Comité van de sociale dialoog, en tevens 43 sectoriële comités van de sociale dialoog die verschillende economische sectoren bestrijken zoals landbouw, bankwezen, handel, burgerluchtvaart, bouwnijverheid, chemische industrie, onderwijs, ziekenhuizen en gezondheidszorg, hotels en restaurants, vervoer en vele andere (zie p. 11 voor de volledige lijst van sectoren die hieronder vallen).

De **bipartiete sociale dialoog** op Europees niveau vindt plaats tussen de werkgevers- en vakbondsorganisaties. De onderwerpen die worden besproken kunnen van invloed zijn op een hele industrie of op specifieke sectoren van de economie. De bipartiete dialoog vindt plaats in de hierboven genoemde comités waarbij de Europese Commissie fungeert als tussenpersoon en bemiddelaar.

In de **tripartiete sociale dialoog** vergaderen vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersorganisaties met vertegenwoordigers van de EU-instellingen (Europese Commissie, Europese Raad, Raad van de EU) tijdens de tripartiete sociale top voor groei en werkgelegenheid die tweemaal per jaar plaatsvindt. Ze voeren ook regelmatig overleg op technisch en politiek niveau over macro-economie, werkgelegenheid, sociale bescherming en onderwijs en opleiding.

WIST U DIT AL?

De sectoriële sociale dialoog heeft een aanzienlijke ontwikkeling doorgemaakt, van slechts 19 economische sectoren in 1999 naar 43 comités in 2016. Ook zijn er zes kaderovereenkomsten tot stand gekomen die door richtlijnen ten uitvoer zijn gebracht (bijv. met betrekking tot zeevervoer, spoorwegen, burgerluchtvaart, ziekenhuizen en gezondheidszorg en binnenwateren). Het werk van de comités wordt bepaald door werkprogramma's zoals overeengekomen door de sociale partners.

Forums voor de Europese sociale dialoog

- **Tripartiete sociale top (TSS):** gezien de hoge functies van deelnemers in de TSS (presidentieel niveau) en de korte afstand tot de beleidsvorming van de Europese Raad functioneert de TSS als het belangrijkste politieke forum voor het raadplegen van de sociale partners. Aangezien de top plaatsvindt vóór de vergaderingen van de Europese Raad in maart en oktober biedt dit een uitgelezen mogelijkheid om te discussiëren over het economische en sociale beleid, dat later door de staatshoofden en regeringsleiders wordt besproken.
- **Macro-economische dialoog (MED):** de MED is een forum op hoog niveau (ministerieel niveau) waar de Raad, Commissie, Europese Centrale Bank en sociale partners van gedachten wisselen. Het forum is in juni 1999 door de Europese Raad van Keulen opgericht om een bijdrage te leveren aan de groei en stabiliteit van het macro-economische kader van de EU.
- **Comité van de sociale dialoog (bedrijfsoverkoepelend) (SDC):** Het SDC is het belangrijkste forum voor de bipartiete sociale dialoog op bedrijfsoverkoepelend niveau in de EU.
- **Comités van de sectoriële sociale dialoog (SSDC's):** SSDC's bieden een forum voor het bespreken en raadplegen van beleidsvoorstellen inzake werkgelegenheid en sociale zaken in specifieke sectoren.
- Het **Verbindingsforum** vergemakkelijkt de uitwisseling van informatie tussen alle organisaties van sociale partners in de EU en de Commissie.
- Adviescomités
- Seminars en gemeenschappelijke projecten door de sociale partners

WIST U DIT AL?

Onder het EU-verdrag kunnen sociale partners in heel Europa arbeidsbetrekkingen rechtstreeks vormgeven door op EU-niveau overeenkomsten te sluiten.

Hoe werkt de sociale dialoog?

De sociale partners weten wat er echt gebeurt op de werkplekken in Europa. Zij begrijpen waar werknemers en bedrijven behoefte aan hebben en ze behartigen hun belangen. Nu de sociale partners op EU-niveau meepraten, kan er met die belangen rekening worden gehouden bij initiatieven op EU-niveau. De sociale partners spelen dan ook een belangrijke rol in de ontwikkeling van sociaal beleid in de EU en bij het bepalen van de Europese sociale normen. De dialoog tussen sociale partners beïnvloedt niet alleen de wijze waarop de arbeidsmarkten en het werk worden georganiseerd, maar zorgt er ook voor dat de economische groei wordt gestimuleerd, dat er banen worden gecreëerd en dat de rechtvaardigheid op de werkvloer wordt gegarandeerd. Het is daarom de taak van de Europese Commissie om de sociale dialoog te ondersteunen en stimuleren.

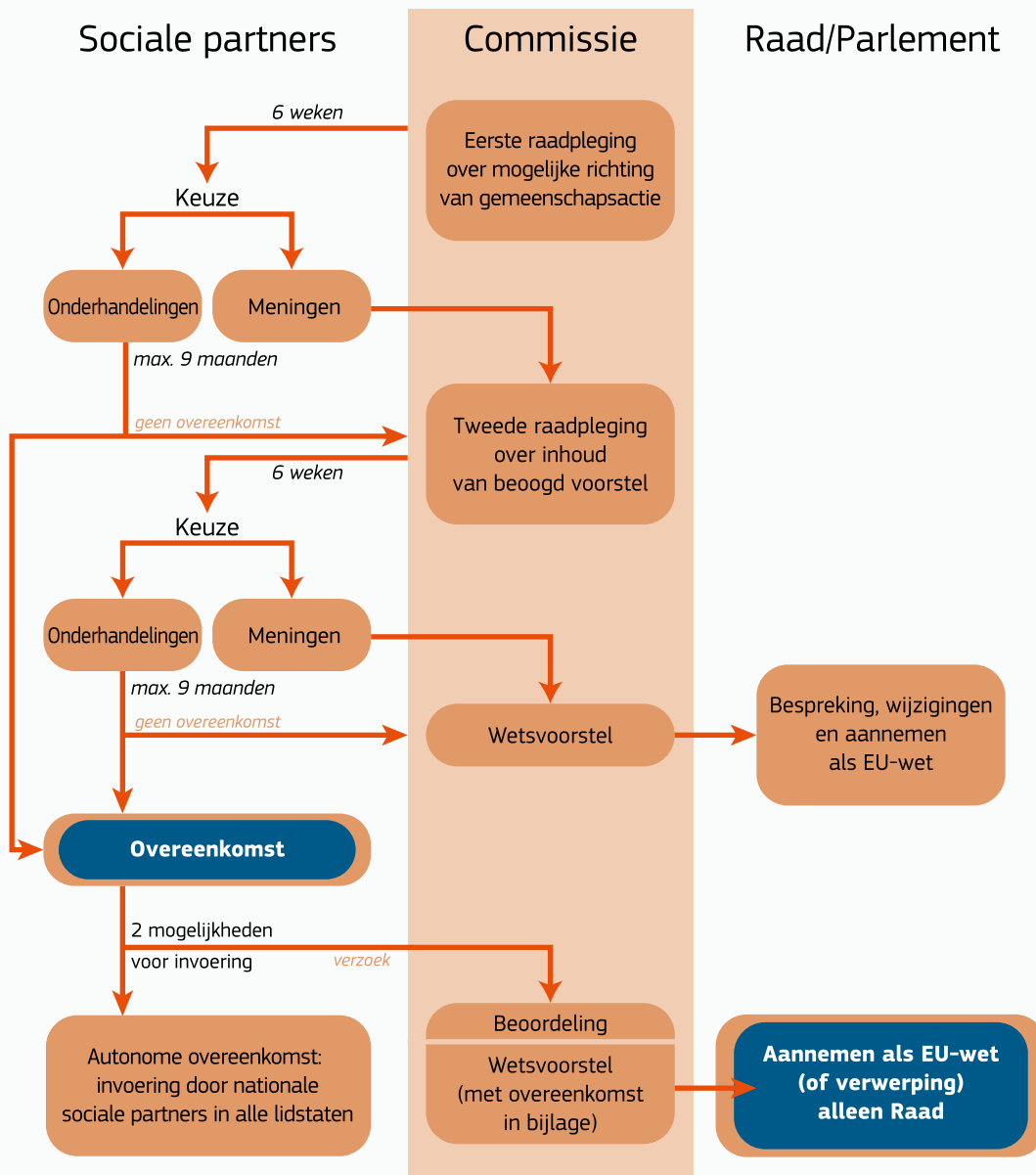
De fundamentele rol die sociale partners spelen bij het vormgeven van wetgeving met betrekking tot sociaal beleid is vastgelegd in artikel 152, 154 en 155 van het Verdrag betreffende de werking van de EU (VWEU).

In het figuur hieronder is te zien dat de Commissie voorafgaand aan het indienen van een aan sociaal beleid gerelateerd voorstel de sociale partners raadpleegt, eerst over de mogelijke richting van de EU-actie en, als de Commissie de actie op EU-niveau raadzaam vindt, daarna over de inhoud van het beoogde voorstel. De sociale partners kunnen zich ertoe beperken slechts een mening of aanbeveling aan de Commissie te verschaffen over het onderwerp in kwestie of ze kunnen, zoals vastgelegd in artikel 155 van het VWEU, zelf onderhandelingen beginnen over het onderwerp.

Artikel 155 geeft de sociale partners ook het recht om op eigen initiatief over overeenkomsten te onderhandelen. Deze overeenkomsten kunnen vervolgens door de sociale partners zelf in de hele EU worden toegepast of door middel van EU-wetgeving worden geïmplementeerd.

Raadplegings- en onderhandelingsprocedure onder artikel 154 en 155

Resultaten boeken

Tot nu toe heeft de onderhandelingsprocedure van de sociale dialoog (artikel 154-155 VWEU) vier overeenkomsten op bedrijfstakoverkoepelend niveau opgeleverd die met behulp van richtlijnen zijn ingevoerd:

- de kaderovereenkomst van december 1995 betreffende **ouderschapsverlof** kent alle werknemers een individueel, niet-overdraagbaar recht toe, waardoor ze ten minste drie maanden voor hun kind kunnen zorgen, totdat het een bepaalde leeftijd (een op nationaal niveau vast te stellen) van maximaal acht jaar heeft bereikt. Het akkoord geeft werknemers ook het recht vrij te nemen voor dringende familie zaken. (Richtlijn 96/34/EG)
- de sociale partners hebben de **overeenkomst betreffende ouderschapsverlof** in juni 2009 **herzien**. Een van de veranderingen is dat de minimumduur van het ouderschapsverlof werd verhoogd van drie naar vier maanden per werknemer, waarbij ten minste één maand niet tussen de ouders kan worden overgedragen. (Richtlijn 2010/18/EG)
- in de kaderovereenkomst van juni 1997 betreffende **deeltijdwerk** werd vastgelegd dat deeltijdwerkers niet minder gunstig mogen worden behandeld dan vergelijkbare voltijdwerkers louter op grond van het feit dat zij in deeltijd werken. (Richtlijn 97/81/EG)
- in de kaderovereenkomst van maart 1999 betreffende **arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd** werd vastgelegd dat werknemers met arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd niet minder gunstig mogen worden behandeld dan vergelijkbare arbeiders met een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd louter op grond van het feit dat ze een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd hebben. (Richtlijn 1999/70/EG)

Ook zijn een aantal **sectoriële overeenkomsten** door richtlijnen ingevoerd. Het gaat onder meer om overeenkomsten voor het vaststellen van arbeidstijdbeperking in verschillende vervoerssectoren (zeevervaart, burgerluchtvaart, spoorwegvervoer, binnenvaart), voor de invoering van het Maritiem Arbeidsverdrag, en de preventie van scherpe letsels in de ziekenhuis- en gezondheidszorgsector.

De sociale dialoog in de EU kan ook resulteren in **autonome overeenkomsten**. In deze gevallen stellen de sociale partners een algemeen kader vast op EU-niveau dat hun aangesloten nationale organisaties verplicht om de overeenkomst in te voeren overeenkomstig de nationale procedures en methodes die specifiek gelden voor werkgevers, werknemers en lidstaten. Op dit moment zijn er vier autonome overeenkomsten gesloten op bedrijfstakoverkoepelend niveau:

- **telewerken** (2002)
- **stress op het werk** (2004)
- **pesterijen en geweld op het werk** (2007)
- **inclusieve arbeidsmarkten** (2010)

Inclusieve arbeidsmarkten: in 2010 namen de bedrijfstakoverkoepelende sociale partners op EU-niveau een gemeenschappelijke autonome kaderovereenkomst aan waarin stond beschreven wat er kan worden gedaan om integratie in de arbeidsmarkt te verbeteren. De overeenkomst bestrijkt de belangrijkste problemen en ontwikkelt een scala aan acties die de sociale partners kunnen ondernemen om mensen in een kansarme situatie te helpen om werk te vinden, te behouden en erin door te groeien. De overeenkomst wil werkgevers en werknemers tevens bewuster maken van de voordelen van inclusieve arbeidsmarkten.

Preventie van geweld en pesterijen op het werk: onderzoek toont aan dat jaarlijks één op de twintig werknemers te maken krijgt met intimidatie en/of pesterijen. In reactie op deze bevinding hebben werkgevers en vakbonden in 2007 een overeenkomst gesloten over een nultolerantiebenadering ten opzichte van morele en seksuele intimidatie en fysiek geweld op de werkplek. In de overeenkomst zijn procedures vastgesteld voor Europese bedrijven; hierin staat hoe er met eventuele gevallen omgegaan moet worden.

Er zijn ook autonome overeenkomsten gesloten op sectorieel niveau (zoals de **overeenkomst** uit 2004 betreffende de Europese licentie voor treinmachinisten die grensoverschrijdende interoperabiliteitsdiensten uitvoeren) en op multi-sectorieel niveau (zoals de **overeenkomst** uit 2006 betreffende de bescherming van de gezondheid van de werknemers door correct hanteren en juist gebruik van kristallijn silica en producten die kristallijn silica bevatten).

De resultaten van de sociale dialoog gaan echter veel verder dan wetgeving en autonome overeenkomsten. Een belangrijk deel van het werk van de Europese sociale partners heeft te maken met het volgen van relevante ontwikkelingen in het EU-beleid en ervoor zorgen dat hun stem wordt gehoord in het belang van de bedrijven en werknemers die ze vertegenwoordigen. De Europese sociale dialoog resulteert ook in de publicatie van diverse gemeenschappelijke teksten en instrumenten die politieke richtlijnen en praktisch advies verschaffen om de activiteiten van hun leden te ondersteunen.

Actiekader betreffende jeugdwerkgelegenheid: in juni 2013 hebben de interprofessionele sociale partners in de EU een actiekader betreffende jeugdwerkgelegenheid ondertekend. Hiermee beloofden ze dat ze zich inzetten om oplossingen te stimuleren die de jeugdwerkloosheid verlagen en ze riepen sociale partners, overheidsdiensten en andere belanghebbenden op om actief naar deze doelstelling toe te werken.

Een nieuwe start voor de sociale dialoog

De sociale dialoog is van groot belang voor het stimuleren van concurrentievermogen en rechtvaardigheid in Europa. Landen met een lange traditie van sociale dialoog hebben over het algemeen een sterkere, stabielere economie en hebben vaak het grootste concurrentievermogen van Europa.

We kennen de belangrijke rol die de sociale dialoog speelt en de gunstige invloed ervan op de economie van een land en nu volgt de uitdaging om de rol van de sociale dialoog in alle EU-lidstaten te vergroten.

De voorzitter van de Europese Commissie Jean-Claude Juncker ging de uitdaging aan en kondigde een „nieuwe start voor de sociale dialoog” aan. Het initiatief werd in maart 2015 gelanceerd op een congres op hoog niveau waar de sociale partners en de Commissie het eens werden over de behoefte aan:

- nauwere betrokkenheid van de sociale partners in het Europees Semester,
- meer nadruk op capaciteitsopbouw van nationale sociale partners,
- meer betrokkenheid van de sociale partners bij de beleidsvorming en wetgeving van de EU,
- een duidelijker relatie tussen de overeenkomsten van de sociale partners en de Agenda voor betere regelgeving.

Stappen voor het invoeren van deze zaken werden al kort na het congres gezet, en verdere specifieke vereiste acties werden geformaliseerd toen op 27 juni 2016 een gezamenlijke verklaring werd ondertekend door Valdis Dombrovskis (vicevoorzitter van de Europese Commissie, commissaris voor Euro en Sociale Dialoog), Marianne Thyssen (commissaris voor Werkgelegenheid, Sociale Zaken, Vaardigheden en Arbeidsmobiliteit), de Europese bedrijfstakoverkoepelende sociale partners (EVV, BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP) en door het Nederlands voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie.

De gezamenlijke verklaring onderstreept de fundamentele rol van de Europese sociale dialoog als belangrijk onderdeel van het werkgelegenheids- en sociaal beleid van de EU. In de verklaring zijn de acties vastgelegd die de ondertekenende partijen moeten ondernemen om de sociale dialoog op EU-niveau en nationaal niveau verder te versterken. Bovendien verwijst de verklaring naar de conclusies betreffende „een nieuwe start voor een sterke sociale dialoog” die eerder in juni 2016 werden aangenomen door de EU-ministers van werkgelegenheid en sociale zaken.

Sociale partners in de bedrijfstakoverkoepelende sociale dialoog

Europees Verbond van Vakverenigingen (EVV)	www.etuc.org
Vereniging van Europese bedrijven (BUSINESSEUROPE)	www.businessseurope.eu
Europees Centrum van gemeenschapsbedrijven (CEEP)	www.ceep.eu
Europese Unie van het ambacht en het midden- en kleinbedrijf (UEAPME)	www.ueapme.com
Eurocadres (vertegenwoordigt leidinggevend personeel) — als onderdeel van de EVV-delegatie	www.eurocadres.org
Europese confederatie van kaderpersoneel (CEC) — als onderdeel van de EVV-delegatie	www.cec-managers.org

Comités van de sectoriële sociale dialoog

Grondstoffensector	Landbouw	Winningsindustrie	Zeevisserij
Industriële sectoren	Chemische industrie	Bouwnijverheid	Elektriciteit
	Levensmiddelen- en drankindustrie	Schoeisel	Meubilair
	Gas	Metaalindustrie	Papierindustrie
	Scheepsbouw	Staal	Suiker
	Leer en leerlooierij	Textiel en kleding	Houtbewerking
Dienstensectoren	Audiovisueel	Bankwezen	Catering
	Centrale overheid	Burgerluchtvaart	Handel
	Onderwijs	Grafische industrie	Horeca
	Ziekenhuizen	Industriële schoonmaak	Binnenvaart
	Verzekeringen	Artiesten	Lokale en regionale overheid
	Zeevervoer	Persoonlijke diensten	Havens
	Postdiensten	Particuliere beveiliging	Betaald voetbal
	Spoorwegen	Wegvervoer	Telecommunicatie
	Uitzendbureaus		

WAAR ZIJN EU-PUBLICATIES VERKRIJGBAAR?

Gratis publicaties:

- één exemplaar:
via EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- meerdere exemplaren of posters/kaarten:
bij de vertegenwoordigingen van de Europese Unie (http://ec.europa.eu/represent_nl.htm),
bij de delegaties in niet-EU-landen (http://eeas.europa.eu/delegations/index_nl.htm),
door contact op te nemen met Europe Direct (http://europa.eu/eurodirect/index_nl.htm),
door te bellen naar 0080067891011 (gratis in de hele Europese Unie) (*).

(*) De informatie wordt gratis verstrekt en bellen is doorgaans gratis, maar sommige operatoren, telefooncellen of hotels kunnen kosten aanrekenen.

Betaalde publicaties:

- via EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Gezien het belang van de sociale dialoog voor het Europees sociaal model bij het stimuleren van concurrentievermogen en rechtvaardigheid en het verhogen van economische welvaart en sociaal welzijn, werkt de Europese Commissie aan manieren voor het stimuleren van een EU-brede sociale dialoog. Aan de basis van deze inspanning staat de „nieuwe start voor de sociale dialoog” waarmee EU-instellingen en sociale partners de sociale dialoog op EU-niveau en nationaal niveau verder willen versterken.

Meer informatie over de sociale dialoog
<http://ec.europa.eu/social/socialdialogue>

#EUsocdia

U kunt onze publicaties gratis downloaden of u kunt zich gratis inschrijven op
<http://ec.europa.eu/social/publications>

Wilt u regelmatig op de hoogte gebracht worden over het directoraat-generaal Werkgelegenheid, Sociale Zaken en Inclusie? Schrijf u dan in voor de gratis elektronische nieuwsbrief 'Social Europe' op
<http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>

<https://www.facebook.com/socialeurope>

https://twitter.com/EU_Social

